

Llibre Blanc de Catalunya i la CEE (*)

Carles Camps i Josep Piqué

Josep M.ª Muntaner i Pascual

Per a la sessió inaugural del curs 1982-83 hem escollit un tema que creiem d'especial interès i que enfoquem d'una manera relativament diferent a com ho hem fet fins ara. El tema del Mercat Comú és un tema que surt i desapareix amb una certa periodicitat. Jo, a vegades, penso si no és una realitat fugissera que tenim tots nosaltres o un veritable fantasma. Perquè el tema no té mai unes coordenades precises i s'arriba així a una situació en la qual allò que de vegades han dit ministres o consellers d'economia del Govern de la Generalitat, en el sentit que l'empresari o qualsevol subjecte econòmic per a tirar endavant necessita les coordenades del Mercat Comú, que són les més properes, i una opció política presa pel govern espanyol, no s'acaben mai de trobar, ja que varien constantment.

Precisament, ahir vaig rebre a casa una revista que es diu «Trente Jours de l'Europe», que publiquen els serveis del Mercat Comú, a França, en la qual hom diu que a conseqüència de l'última reunió del Parlament europeu, s'han assentat les bases per fer un nou Tractat de Roma. Això, és clar, és un fet, que vist pels lectors de Catalunya sorprèn i impressiona, perquè tot just estem trucant a les portes i negociant amb el 1r. Tractat de Roma. De totes maneres, el fet continua tenint —malgrat ser fantasma, malgrat ser realitat fugissera—, una existència real de gent que ha anat a Brussel·les, ho ha tocat, ho ha trepitjat, ha parlat amb gent; per tant, és una cosa, que d'una forma o d'una altra és indefugible, per a nosaltres. En aquest sentit, ens va semblar oportú de lligar la nostra sessió inaugural amb un fet important dins dels treballs de recerca que la Generalitat de Catalunya ha fet darrerament, com és la publicació del Llibre Blanc

(*) Institut d'Investigacions Econòmiques, *Catalunya i la Comunitat Econòmica Europea*. Consell de Redacció: Antoni Serra Ramoneda, Carles Camps i Garcia, Antoni Lladó i Gomà-Camps, Josep Piqué i Camps. Servei Central de Publicacions, Departament de Presidència, Generalitat de Catalunya, Barcelona 1982, 566 pàgs.

sobre les repercussions de l'entrada de l'Estat espanyol al Mercat Comú sobre l'economia de Catalunya. Això és així, perquè de treballs sobre el Mercat Comú i l'economia de Catalunya n'hi han hagut diversos, des del treball potser pioner que va dirigir Joaquim Nadal sobre Catalunya i el Mercat Comú, en el qual s'avançaven unes hipòtesis i unes idees sobre el que podia passar, fins als treballs que han anat fent els gremis i els sectors per tal d'analitzar quines eren les repercussions concretes d'aquesta entrada en el sector d'interès de què es tractava. Jo crec que Catalunya ha avançat força, en aquest sentit, enfront del que s'ha fet a la resta d'Espanya, encara que després la resta de l'Estat espanyol també va pujar al tren, per tal com les negociacions implicaven una sèrie de treballs, d'estudis, d'informes, de documentació, d'estadístiques, d'anàlisis, de taules rodones, de debats, etc.

El treball de la Generalitat és, doncs, un punt final d'una llarga etapa d'estudis, i jo crec que val la pena de dir-ho aquí, perquè tots aquests treballs han proporcionat elements de judici i d'informacions, sobre els quals han pogut treballar els estudiosos que han fet el treball de la Generalitat. Però que a nosaltres, des del punt de vista dels economistes pertanyents a la Societat Catalana d'Economia, ens interessava especialment, perquè crec que és impossible de deixar de considerar aquest tema, per molt que s'allunyi o s'apropi segons les etapes que se segueixin fins a l'admissió. Per això, vam considerar els autors i el director del treball que vinguessin a fer-nos-en una exposició sintètica per tal d'obrir un debat amb l'ajuda d'una colla de personalitats, economistes catalans, la majoria dels quals formen part de la nostra societat i que pels seus llocs de responsabilitat i pels seus estudis podrien fer preguntes interessants sobre el contingut del llibre.

I tenim la satisfacció, per tant, que malgrat algunes absències, com la del director del treball, el rector de la Universitat Autònoma, Sr. Antoni Serra Ramoneda, que avui és a Madrid, comptem amb la presència dels altres realitzadors del treball, és a dir, d'en Carles Camps, ja conegut per vosaltres, a part dels seus estudis i treballs, perquè forma part de la Junta de la nostra Societat i és secretari de l'Institut d'Investigacions Econòmiques de la Generalitat de Catalunya; també tenim entre nosaltres a n'Antoni Lladó, professor de la Universitat Autònoma d'economia de l'empresa; i en Josep Piqué, professor de teoria econòmica de la Universitat de Barcelona. És a dir, aquest treball compta amb la participació d'uns companys nostres que poden explicar-nos com s'ha desenvolupat. Per tant, la sessió d'avui tindrà aquest desenvolupament: hi haurà una exposició per part dels autors del treball, als quals els demano una síntesi del seu treball el màxim d'interessant des del punt de vista dels economistes aquí presents, la majoria dels quals és molt fàcil que ja l'hagin llegida. Després hi hauran preguntes, que s'han formulat per escrit, per tal de donar-los una major envergadura i un millor plantejament per part dels qui les fan. Alhora hem demanat a en Carles Gasòliba, que és l'encarregat de les relacions de la Generalitat de Catalunya amb els organismes de l'Estat en matèria de tractes i negociacions amb la Comunitat Econòmica Europea, i que per aquest motiu ha fet diversos viatges a Brussel·les i ha mantingut nombrosos contactes amb les autoritats del Mercat Comú, que ens ajudi a moderar el desenvolupament de les preguntes i respostes. Jo li prego que no sigui un moderador estricte, sinó que aprofiti la seva experiència i els seus coneixements en aquesta matèria per tal d'afegir una visió política, en el moment que ell ho cregui oportú, si bé això no ho acostuma a fer un moderador.

I res més. Tinc la satisfacció que aquest curs s'inaugura amb un tema important i que, amb motiu d'aquesta inauguració, ens hem vist i espero que tindrem ocasió d'anar-nos veient amb motiu del tractament dels diversos temes que, com sempre, anirem de-

sevolupant al llarg del curs acadèmic, per tal d'anar coneixent temes d'interès i d'importància per als economistes catalans que es dediquen a la recerca i que, per aquest motiu, estan associats a la nostra entitat, filial de l'Institut d'Estudis Catalans.

Carles Camps

Començaré, en primer lloc, per l'explicació de la gènesi d'aquest Llibre Blanc, i d'alguns aspectes de tipus metodològic general. Després passaré la paraula al meu company Josep Piqué, perquè tracti ja amb més profunditat, també des de l'aspecte metodològic, un dels temes analitzats de més interès com és l'impacte sobre els fluxos comercials de Catalunya des de l'entrada d'Espanya a la Comunitat. Crec que el fet de fer una gènesi del treball podrà situar l'origen, els límits i recursos amb què vam poder comptar. L'encàrrec va ser efectiu en rebre el president de l'Institut d'Investigacions Econòmiques, Sr. Joan Sardà, una lletra del president de la Generalitat, Sr. Jordi Pujol, amb data del 26 de setembre de 1980. Nosaltres, després de reunir-nos el 7 d'octubre de 1980, vam contestar que acceptàvem l'encàrrec, i amb la carta de resposta hi adjuntàrem una memòria i un pressupost del treball. En l'acceptació es va tenir en compte que l'Institut ja havia adreçat prèviament una carta al aleshores president, Sr. Josep Tarradellas, per mostrar la preocupació per aquests temes; al mateix temps, el Consell de Direcció de l'Institut va encarregar al doctor Antoni Serra i Ramoneda que fos el seu director.

Un cop dit això, jo voldria fer una breu referència a l'Institut d'Investigacions Econòmiques. L'Institut va ser creat l'any 1930 per la Diputació de Barcelona, Cambres de Comerç, Societat d'Amics del País, etc. El 10 d'abril de 1933 va passar a dependre de la Generalitat. L'ànima de l'Institut fou l'economista Josep Vandellós. Durant aquesta primera etapa, del desembre del 1931 al maig del 1937, l'Institut va publicar un butlletí i també va assumir funcions estadístiques, des del 1932 al 1934. Ara bé, actualment, les funcions reconegudes en el decret de constitució de l'Institut són les següents: Assessorar al President i el Consell Executiu en temes econòmics i realitzar les investigacions que calguin en funció d'aquest assessorament. La composició del Consell de Direcció és la següent: presideix el Sr. Joan Sardà i Dexeus, n'és vice-president el Sr. Josep Lluís Sureda i Carrion, en formen part els Srs. Jaume Carner, Pere Duran, Fabià Estapé, Josep Mª Figueras, Jordi Nadal, Antoni Serra Ramoneda, Lluís Prenafeta, en funció del seu càrrec de Secretari General de la Presidència, i el Sr. Eduard Bonet com a Director de l'Institut Central d'Estadística i Documentació.

Jo també voldria remarcar que aquest treball és el segon que presenta l'Institut. El primer fou realitzat per encàrrec també de la Presidència de la Generalitat i es titula «Informe sobre els Aspectes Econòmics i Financers de l'Estatut d'Autonomia». Aquest, com dic, és el segon treball i actualment dins l'Institut se n'està realitzant un tercer, el Llibre Blanc sobre l'Exportació Catalana i les possibilitats del seu desenvolupament.

Un cop fet aquest encàrrec, es va formar l'equip presidit pel Dr. Antoni Serra Ramoneda que em demanà que l'ajudés en les tasques de direcció i, posteriorment, s'hi incorporaren els meus companys Josep Piqué i Anton Lladó. Cal dir que en el transcurs del treball, com que es va comptar amb un període de realització molt curt en relació a la complexitat del tema (deu mesos), ens vam haver d'adreçar a diversos estudiosos en matèries que no eren de la nostra especialitat dins de l'economia. Així, es van encarregar diversos temes a economistes, que semblava que podien donar-hi una resposta adient, com així fou. En la matèria de l'agricultura s'encomenà al Sr. Alexandre Chec-

chi; en la del sistema financer al Sr. Anton Gassol, en la de l'energia al Sr. Pere Fàbregas i en la de l'empresa pública al Sr. Vergés.

En el transcurs del treball el Consell de Direcció de l'Institut ens va assessorar, fins que el dia 10 de setembre de 1981 atorgà el seu vist-i-plau al treball que s'havia efectuat. És a dir, que va ser un treball que es va fer, repeteixo, en un temps bastant curt. Vàrem tenir, però, una sort que ens va permetre de salvar la majoria d'obstacles: el treball es va poder realitzar als locals cedits gentilment per ESADE, la qual cosa ens permeté comptar, d'una banda, amb la possibilitat d'ésser assessorats en algunes qüestions per professors de l'escola i, d'altra banda, amb l'accés a la biblioteca on es troben dipositades la majoria de les publicacions de la Comunitat.

Un cop dit això, a mi m'interessaria passar concretament a una sèrie d'aspectes metodològics generals que potser són senzills, però que em sembla que poden orientar els avantatges i els límits del treball que presentem aquí.

En primer lloc, crec que el primer aspecte a comentar és el fet que el llibre fa referència a Catalunya, d'una banda, i a la Comunitat Econòmica Europea, d'una altra. Això exigia d'enfocar aquest estudi d'una manera diferent a d'altres que s'han realitzat a nivell d'Estat, i tractar una sèrie de qüestions que adquireixen des d'aquesta perspectiva una major importància. És evident que les polítiques econòmiques específiques de la Comunitat o el canvi de marc exterior institucional que es produirà seran iguals per a totes les regions i nacionalitats espanyoles. Ara bé, cal tenir en compte que les estructures econòmiques i socials d'aquestes regions i nacionalitats no són idèntiques. Per tant, la primera qüestió que nosaltres vam tenir present a l'hora de plantejar el treball era precisament aquesta: quina diferència d'estructura econòmica i social té Catalunya, enfront de la mitjana espanyola i d'altres regions i nacionalitats, per saber quins són els aspectes més diferenciats que cal tenir en compte a l'hora d'estudiar els efectes de la integració.

D'aquí ve l'esforç que es va fer en el llibre per proporcionar una sèrie de dades d'estructura catalana i també comunitària, per situar el problema dels efectes sobre Catalunya. Hi ha una diferència, que a mi em sembla important, en el cas dels estudis a nivell d'Estat i a nivell de Catalunya. Per exemple, en aquest cas no era suficient estudiar, com es fa normalment, els fluxos comercials entre Espanya i la Comunitat Econòmica Europea i l'estranger, sinó que des d'aquesta perspectiva també adquiria importància el fet d'estudiar quines conseqüències tindria l'adhesió d'Espanya a la Comunitat, sobre els fluxos comercials de Catalunya no tan sols respecte a la Comunitat o a l'estranger, sinó també respecte a la resta d'Espanya.

Hem de tenir en compte que Catalunya en formar part d'un mercat únic, el mercat espanyol, lògicament té una economia molt més oberta que la de l'Estat. Per exemple, si nosaltres tenim en compte els fluxos comercials d'importacions i exportacions, és evident que la mitjana d'Espanya, si la contemplem en relació al seu valor afegit brut, és molt reduïda: un 8,2% en el cas de les exportacions i un 13,1% en el cas de les importacions. Catalunya, en aquest cas, està molt més oberta a l'exterior, car les exportacions catalanes representen, en relació al valor afegit brut, un 48,5% i les importacions un 46,5%. Això, palesa el caràcter obert que té l'economia catalana i la importància que tenia, no tan sols estudiar purament les importacions i exportacions amb l'estranger, sinó també els fluxos comercials amb la resta d'Espanya.

Ensems hi ha una altra sèrie de característiques, que normalment no són tingudes en compte en treballs a nivell d'Estat, o a les quals no se'ls dona una importància potser

tan gran com la que li hem donat nosaltres, com són entre altres qüestions, les que fan referència a la divisió territorial de la Comunitat a nivell d'unitats administratives de base i regions; la necessitat de situar Catalunya respecte a altres regions europees a través d'una sèrie d'indicadors generals de caràcter demogràfic, d'activitat de la població, producció i productivitat; el posar un èmfasi especial en les polítiques regionals dels Estats, i la política regional Comunitària, o en un altre aspecte també important, en analitzar si les competències en matèria econòmica que té la Generalitat, en aquests moments, poden veure's afectades per l'aplicació del Dret Comunitari.

Un segon aspecte al que vull fer referència, conseqüència d'aquest enfocament, és la dificultat de caire estadístic. És sobradament conegut que, quan es fa un treball, si aquest fa referència a una regió o nacionalitat de l'Estat, es disposa d'un ventall menor d'estadístiques. En alguns casos, això ha estat un factor determinant. Per exemple, en el cas de no haver pogut disposar d'una taula inpu-output de l'economia catalana. L'última, com recordareu, és de l'any 1967 i ens semblà que havia passat ja massa temps perquè fos un instrument vàlid. Això ens impedí poder calcular proteccions efectives, i ens haguérem de conformar amb el càlcul de proteccions nominals. Si això ha estat una pega, també hem de reconèixer que a vegades hi han hagut factors que ens han estat favorables al llarg d'aquest treball. Un d'aquests factors ha estat la tesi doctoral del Dr. Martí Parellada, en la qual s'analitzaren i es calcularen els fluxos comercials amb la resta de l'Estat i, per primer cop, es donaven dades sobre les importacions catalanes amb l'exterior. Recordem que fins ara les dades sobre les exportacions només es coneixien a través de «Catalunya Exporta». Un altre factor que em sembla important a destacar en el terreny de la disponibilitat estadística, és que aquesta es retallava encara més, si es volia portar a terme, com era la nostra intenció, una anàlisi sectorial. En aquest cas, es compta amb poques estadístiques, i amb un grau de desagregació baix, la qual cosa limita en no poder comptar amb dades de les variables més significatives per a tots els sectors, la base de la nostra anàlisi. Cal dir, en aquest sentit, que el llibre no pretén, ni molt menys, substituir les anàlisis necessàries que a nivells sectorials es puguin realitzar i que cal efectuar.

Altres problemes que ens hem trobat han estat de fiabilitat estadística. En aquests casos, s'han assenyalat clarament les limitacions i s'ha procurat que les conclusions extremes estiguessin al nivell del grau de significació de les dades disponibles.

Un altre problema de caire estadístic que ens hem trobat és el de la desagregació sectorial. Aquest és important pel fet que per a analitzar els efectes que poden tenir qüestions com, per exemple, els canvis en els aranzels, cal realitzar comparacions internacionals a partir de productes que siguin el màxim d'homogenis. Evidentment, quan major desagregació sectorial tinguem, més ens apropem a aquest objectiu, però dissortadament les dades estadístiques disponibles sovint no ho permeten, i així quan més petit és el grau de desagregació menys significatives són les conclusions que hom pot extreure. Posem un exemple: la productivitat aparent entre sectors de diferents països; si comparem la indústria química de Catalunya i la d'Alemanya, és evident que la segona té una productivitat molt més gran. Ara bé, el problema que es planteja, a partir d'aquestes diferències de productivitat, és el de quin tant per cent correspon als factors de la producció utilitzats, i quina part d'aquestes diferències de productivitat s'han d'atribuir exclusivament a la diferent composició de la producció d'una i altra indústria química. Aquest és un cas típic dels problemes que plantegen les comparacions, quan s'agafen nivells de desagregació sectorial poc detallats.

D'aquesta manera s'ha procurat actuar sempre a nivell del màxim grau de desagregació sectorial possible, però això ha plantejat un altre problema, pel fet que les diver-

ses estadístiques utilitzades presentaven un tipus de desagregació diferent. De totes maneres, hem procurat alleugerir-ho a través d'una presentació ordenada de la mateixa forma en cada un dels temes.

Un altre problema d'aquesta manera també derivava de la comparabilitat de les dades a nivell internacional. Com vostès saben, molt sovint entre un país i un altre hi ha diferències importants en el procés d'elaboració d'unes estadístiques que es presenten normalment sota el mateix nom. Aquestes comparacions, quan són de tipus demogràfic no tenen cap problema. En canvi, sí que en tenen, per exemple, quan es vol estudiar les diferències de renda o el valor de la producció, ja que en utilitzar variables definides en valor es planteja el problema de l'homogenització de les unitats de mesura d'aquests valors a través del tipus de canvi de les diverses monedes respecte a una d'elles o, en el nostre cas, respecte a l'Unitat Monetària Europea o utilitzant d'altres sistemes, com els basats en les paritats de poders de compra.

Tot això són dificultats estadístiques que nosaltres hem pogut constatar al llarg del treball. També hi ha altres aspectes metodològics referents a la selecció de temes. El tema de la Comunitat és molt complex i hem hagut d'ésser selectius. Molt sovint el ser selectius és una cosa subjectiva, però necessària. Per exemple, hi ha temes, com la pesca, que en el llibre no es tracten, entre altres motius, perquè la política pesquera de la Comunitat es desenvolupa en principi a l'Atlàntic i no al Mediterrani, encara que en alguns aspectes pot rebre'n conseqüències. Nosaltres hem tingut en compte l'estructura econòmica i social de Catalunya per seleccionar aquells temes que ens han semblat més importants.

Finalment, abans de deixar la paraula a en Josep Piqué, voldria parlar de les fonts d'informació que hem utilitzat. Normalment hem intentat anar sempre a fonts directes de la Comunitat, sense oblidar, evidentment, els treballs més significatius per a cada tema. També ens preocupava l'opinió dels diferents agents econòmics i socials, i de les diferents associacions empresarials. Així, per poder completar l'estudi, i arribar a copsar i tenir en compte els problemes més específics dels sectors, es van enviar una sèrie de lletres a les conselleries, sindicats, partits polítics, cambres, confraries, col·legis professionals, associacions empresarials de categoria sectorial i altres tipus d'institucions. Aquesta consulta va obtenir molt bones respostes en alguns sectors, la qual cosa ens permeté tenir coneixement de molts problemes específics, que pel caire general del treball, potser no s'haurien tingut del tot presents. Finalment cal esmentar les diferents visites que vàrem poder realitzar a la Comissió de la Comunitat Econòmica Europea, a l'oficina que la Comissió té a Madrid, i al Ministeri de Relacions amb la Comunitat, quan encara existia.

Josep Piqué

L'aspecte que hem decidit que podia ser interessant de tractar, com a exemple de la metodologia que s'ha portat a terme en el llibre, és l'anàlisi dels fluxos comercials, pel fet d'haver-se tractat amb detall i precissió, i ésser un dels més significatius, en una perspectiva d'integració en un mercat més ampli. El primer que s'ens va plantejar en tractar el tema de com variarien els fluxos comercials de Catalunya, tant amb la resta d'Espanya com amb la Comunitat, arran de l'adhesió, són problemes bàsicament teòrics. Com es podia enfocar un procés d'integració econòmica a partir d'una adhesió, —ho dic en terminologia Comunitària—, i poder tenir en compte allò que en teoria econòmica podem dir efectes dinàmics de qualsevol procés d'integració.

Així, d'entrada, sabem que a nivell teòric resulta extraordinàriament complex, per-

què tots els efectes dinàmics estan òbviament en funció de la capacitat de reacció dels agents, de com s'adaptin les expectatives dels agents a la nova situació econòmica, i per tant, representa d'entrada un fort obstacle a l'hora de poder utilitzar les dades i comparar-les amb la situació en la qual es trobaria l'economia catalana un cop s'hagués completat el procés d'integració.

Des del punt de vista de la disponibilitat de dades i des del punt de vista metodològic, ens va semblar oportú que el fil conductor de l'anàlisi dels fluxos comercials fos una anàlisi d'estadística comparativa en el sentit següent: es tractava de veure quina era la situació actual dels fluxos comercials catalans, tant amb la resta d'Espanya com amb la Comunitat i amb la resta del món, i quin era el marc en el qual es movien actualment aquestes relacions comercials, sobretot el marc proteccionista existent. Després es tractava de fer una comparació amb la situació i amb el nou marc en el qual es trobaran les empreses catalanes un cop s'hagi acomplert el procés d'integració.

Evidentment hi ha limitacions i problemes d'interpretació importants. La principal limitació és que els agents econòmics catalans no es comportaran de la mateixa manera quan hagin d'actuar en un marc completament diferent, com ho és el marc de la Comunitat una vegada completat el procés d'adhesió.

Però, ens ha semblat que, tot i aquest problema, resultava extraordinàriament útil fer aquesta anàlisi; primer, perquè donava una primera aproximació de quins havien d'ésser els sectors en els que es notarien més els problemes i, per tant, quins havien d'ésser els sectors que necessitaven adaptar-se més, i en conseqüència se'ls podria demanar un esforç d'adaptació més gran. Després, també hi havien aquells altres sectors en què el nou marc exterior no els seria perjudicial o menys perjudicial que a d'altres. De tota manera, sabent que aquesta era la situació també havíem de fer un esforç per valorar aquesta actitud en principi favorable a les possibilitats d'integració, i la possible variació.

Vàrem fer-ho després de plantejar quins podien ser aquests efectes dinàmics. En principi, els avantatges dinàmics de la integració són molts. En qualsevol procés d'integració en un mercat més ampli, l'ampliació del mercat i els avantatges de la unificació comporten l'augment de l'eficiència del procés d'especialització productiva, una sèrie d'economies d'escala, i d'altres avantatges. En principi, i jo parlo estrictament en aquests termes, per economies prou diversificades i prou desenvolupades com ho és, a cert nivell, l'economia catalana, en principi hauria de resultar favorable.

Encara que, a llarg termini, i des del punt de vista teòric, el procés d'integració pot resultar favorable per a una economia com la catalana; també calia analitzar els efectes més a curt termini i veure si els avantatges i inconvenients podien quedar diluïts a llarg termini pels efectes prou perniciosos que, de manera immediata poguessin derivar-se de la integració. Això ens portava a preguntar-nos fins a quin punt nosaltres podem confiar en la capacitat d'adaptació, en la imaginació aplicada a un procés productiu, en el saber actuar dels agents econòmics catalans, en els empresaris, davant d'aquests efectes a curt termini, que poden espatllar en principi els efectes beneficiosos que hom podria esperar que succeïssin a un procés d'integració a llarg termini.

D'aquí s'havia d'anar forçosament a una anàlisi de les expectatives i de com influeixen aquestes expectatives en la presa de decisions per part dels agents. Com sabeu els que esteu més a prop de la reflexió teòrica en economia, aquest tema de la presa de decisions i de la incorporació de les expectatives en la presa de decisions, és un tema extraordinàriament controvertit on hi ha postures enfrontades. Des dels defensors de paradigmes tipus expectatives racionals, que diuen que davant qualsevol política econòmica, que es faci, i com a mínim en les polítiques d'estabilització econòmica, els agents econòmics són capaços d'incorporar les expectatives a les seves preses de decisions, de

manera que aquestes no tenen efectes reals sinó només nominals, fins a altres que diuen que la política econòmica influeix efectivament sobre la presa de decisions dels agents, i per tant, val la pena prendre decisions a nivell polític i val la pena orientar les decisions a nivell microeconòmic, ja que es poden obtenir decisions i efectes a nivell real. Així, poden sortir beneficiats de canvis de marcs i d'aquests tipus i, no només a curt termini sinó assolir aquells avantatges dinàmics que considerem que a llarg termini s'haurien de gaudir.

Això ens va portar al primer problema greu des d'un punt de vista metodològic: Allò que es pot expressar a nivell teòric a partir de diferents postures, com ho integrem a l'anàlisi concreta amb les dades que tenim?, i com ho integrem als aspectes concrets que a nosaltres ens interessa i a nivell desagregat i a nivell de sectorialització el més petit possible? El que vam fer va ser una anàlisi específica, en lloc d'intentar de considerar-ho tot globalment, encara que aquests efectes dinàmics i aquests efectes d'incorporació d'expectatives debilitessin la base de les nostres reflexions. Vàrem doncs, fer aquesta anàlisi que he explicat al principi d'estàtica comparativa, les conclusions que a nivell estàtic es podrien deduir, en el sentit de palesar els sectors que en el futur patiran més el canvi de situació i a la vista de les dades avaluar la situació millor, pitjor o similar en què es trobaven els sectors, tot deduint que s'hauran d'adaptar i en alguns casos, fins i tot, encara que sempre és difícil dir-ho, assenyalar els sectors que per més que s'adaptin ho tenen molt difícil. Amb aquesta anàlisi comparativa ja podíem intuir una primera aproximació de quins serien els efectes sectorials de la integració, els fluxos comercials, i poder donar algun tipus d'arguments per a l'adaptació dels diferents agents econòmics de cada sector.

Els efectes dinàmics, com els tractem o com els incorporem? Els incorporem més endavant, en el capítol dedicat específicament a la indústria. Es tractava de veure algun tipus de dades que poguessin donar idea de quina ha estat la capacitat d'adaptació dels agents econòmics catalans en els últims anys. A més, vàrem dividir molt clarament quina havia estat aquesta capacitat d'adaptació en els anys previs a la crisi econòmica i en els anys posteriors. Es va fer tant per al conjunt de la Comunitat Econòmica Europea i, en molts casos, fins i tot per als diferents països de la CEE, per a l'economia espanyola i per a l'economia catalana. Em refereixo a dades relatives a la producció, productivitat, ocupació, dimensió empresarial, inversions estrangeres, que és evident que no són totes les que s'haurien de tenir en compte i que no poden ser-ho per causa de les disponibilitats estadístiques, però sí que podien donar una primera idea de com podria anar la capacitat d'adaptació dels agents i, per tant, quins sectors podrien aconseguir que els efectes dinàmics de la integració fossin més favorables.

Entro en concret, ara, en l'anàlisi dels fluxos comercials. El primer que se'ns va plantejar era que els fluxos comercials depenen de molts factors. En primer lloc, el que s'ha de tenir en compte, sobretot des del punt de vista dels intercanvis, és el nivell de protecció existent. Com sabem, el nivell de protecció existent tothom l'identifica, en principi, amb la protecció aranzelària, però això és molt més complex. Teníem dades molt detallades de les estructures aranzelàries espanyoles molt recents, de l'any 1981, i de l'estructura aranzelària comunitària. Però, en canvi, s'ha fet molt més difícil obtenir dades que no siguin, o bé prou generals per a donar conclusions vàlides a nivell sectorial o bé molt conjunturals, com per exemple la legislació fitosanitària, la protecció que podríem dir extraaranzelària, la legislació de patents i l'homologació de tota mena. Això va complicar molt l'anàlisi, i realment quedava bastant fora de l'abast de les nostres possibilitats el fer una anàlisi exhaustiva.

El que sí podríem fer era una anàlisi de la protecció aranzelària i en aquest sentit ha estat un gran ajut —en Carles Camps ja ho ha dit—, la consulta als diferents sectors.

En alguns casos òbviament aquesta anàlisi ha estat menys important. En el capítol de l'agricultura, l'arancel hi juga un paper, però no precisament el més important en el moment d'analitzar els efectes de la integració sobre els productes agraris. En el cas del sector químic, és evident que l'arancel és importantíssim, però hi ha molta importància la legislació de patents. Aquests són un aspecte que també hem tingut en compte. S'ha incorporat en la mesura que hi ha hagut una informació dels propis sectors, i molts d'ells eren casos prou coneguts com per a poder-los introduir en la nostra anàlisi.

Aquesta és una de les limitacions del llibre, però no creiem que afecti les conclusions, ja que hem tingut prou en compte els aspectes més importants perquè l'anàlisi no resulti distorsionant a l'hora de posar-lo a la pràctica.

També ens vàrem plantejar com ho fèiem per desagregar els diferents sectors a l'hora d'analitzar les influències sobre els fluxos comercials de Catalunya. En principi, l'interessant era desagregar el màxim possible perquè els efectes a nivell general o global podien resultar massa generals i no permetre extreure conclusions massa importants. D'altra banda, desagregar excessivament també podria comportar un problema de pèrdua de visió global, la decisió només podia ser pragmàtica perquè, en definitiva, independentment que poguéssim pensar de fer-ho de la manera més convenient, no hi havia més remei que fer una desagregació a partir de les disponibilitats estadístiques que teníem. Ja ha explicat en Carles Camps que afortunadament vàrem disposar d'estadístiques molt completes i molt desenvolupades en el cas de les exportacions, facilitades per la Cambra de Comerç, de 1975-79. També vàrem aconseguir les importacions, que no s'han publicat sinó a partir de la tesi de Martí Parellada. Aquí hi havia un problema important respecte als fluxos comercials amb la resta de l'Estat, car només disposàvem de les dades de 1975. La classificació sectorial d'aquests és l'ECSBE, dels transports europeus, que no és prou satisfactoria, perquè hi ha sectors que estan molt delimitats i altres són molt extensos, com els productes tèxtils o els productes químics o una mena de calaix de sastre que són els productes manufacturats diversos. El problema residia en passar de la divisió aranzelària a aquestes altres classificacions sectorials, encara que les conclusions que hom pogués extreure en lligar les dues fonts no poguessin arribar fins on nosaltres haguéssim volgut. Per tant, la classificació sectorial adaptada va partir dels 51 sectors que hi ha dins la classificació ECSBE, per a passar a considerar dins d'aquests sectors les diferents partides aranzelàries, de forma que, tot allò que nosaltres no poguéssim incloure respecte al comerç amb la resta d'Espanya, intentant deduir-ho fent una anàlisi del comerç que tenien amb l'estranger els subsectors afins. Aquest va ser el camí que vàrem seguir per fer l'anàlisi sectorial.

L'anàlisi de les relacions comercials de Catalunya amb l'estranger no era suficient. El que ens interessava més era veure quin era el comerç amb la CEE i també amb la resta del món. Ens va semblar útil dividir els diferents països de la resta del món en una sèrie d'àrees definides en funció dels acords comercials comunitaris. Vam tractar les relacions comercials amb totes les àrees. Per tant s'ha considerat l'anàlisi que hem fet, la incorporació de l'*acquis communautaire*, pel que fa referència a la política comercial de la Comunitat i a la política comercial de la Comunitat amb la resta del món. Una vegada dins de la Comunitat continuarem tenint relacions amb la resta dels països extracomunitaris, amb els quals la Comunitat té una sèrie d'acords i de relacions comercials que a nosaltres ens tocarà d'acceptar i d'incorporar.

Un altre tema a considerar és l'anàlisi de la protecció aranzelària. Hem agafat proteccions aranzelàries nominals, quan seria molt més significatiu disposar de les proteccions aranzelàries efectives. Això ha estat així per una raó molt senzilla i dramàtica: no disposàvem, com a dit en Carles Camps, d'una taula d'input-output que ens perme-

tés el coneixement de les relacions intersectorials que hi ha a l'economia catalana, base imprescindible per a fer un càlcul de la protecció aranzelària efectiva. Si haguéssim disposat en el seu moment de l'excel·lent estudi realitzat per Francesc Melo i M.ª Antònia Monés de la protecció aranzelària efectiva, haguéssim pogut incorporar algunes de les seves conclusions, basades en la taula input-output espanyola de 1975, i que estudia el conjunt del comerç espanyol, com el fet evident que les diferències de protecció són més elevades com més generals. Tot amb tot, des del punt de vista de l'objectiu del llibre, que era analitzar els efectes sobre l'economia catalana, aquestes quedaven fora de la nostra anàlisi.

També podríem explicar perquè hem utilitzat proteccions aranzelàries simples. En les proteccions aranzelàries hem partit de la protecció partida per partida. Aleshores, en agregar per sectors per treure conclusions, vàrem fer una integració piramidal. Totes les proteccions per partides que hi ha en el conjunt d'un capítol ens donaven la protecció mitjana, fins arribar a l'anàlisi de la protecció global. Es va plantejar el problema de si les mitjanes es feien de manera simple, sense ponderar-les per les xifres de comerç exterior, o bé es ponderaven, perquè fossin més significatives a l'hora de saber quin grau de protecció teníem, amb les xifres de comerç. Hi ha arguments per a fer les dues coses. Vàrem decidir la primera opció, malgrat que la segona era possible, perquè consideràvem que la situació actual dels fluxos comercials està bastant en funció de la pròpia estructura aranzelària. Per tant, si utilitzàvem les ponderacions sobreestimaríem els efectes.

Un altra qüestió que s'ha de comentar és el tema de quin tipus d'aranzel utilitzàvem per a la nostra anàlisi. Partint de la base que l'aranzel que s'ha de tenir en compte és el que hi hagi en el moment de la nostra integració, hem considerat que havíem de prescindir de les mesures de caràcter conjuntural. El millor era partir de l'aranzel actual, tant espanyol com de la Comunitat.

A partir d'aquí fèiem una anàlisi global del comerç català i després veiem quines partides, quins capítols i quines seccions aranzelàries eren més importants des del punt de vista de les exportacions i les importacions i quins eren els sectors que mantenien relacions més intenses amb la resta d'Espanya, i també amb altres nacionalitats i pobles d'Espanya. A continuació, entràvem ja en una anàlisi concreta a nivell sectorial i feiem aquest tipus de comparació, tenint en compte els fluxos comercials (es consideraven fins a 25 paràmetres), i l'estructura aranzelària, tant a nivell espanyol com comunitari i extracomunitari. S'integrava tota aquesta informació per fer l'anàlisi sectorial. Per exemple, el sector tèxtil el dividíem en funció de les partides que teníem i podíem obtenir informació, estudiàvem quina era la situació aranzelària, com havia anat el comerç tots aquests darrers anys i quina tendència havia registrat. A partir d'aquí es treien conclusions respecte a quina havia d'ésser l'actuació de cara al futur i quins problemes presenten els efectes que, a nivell purament estàtic, es produeixen amb la integració.

Carles Gasòliba

Primerament, agraïm l'exposició netament acadèmica i metodològica que segueix la tradició d'aquesta Societat Catalana d'Estudis Jurídics, Econòmics i Socials, filial de la Secció de Ciències Socials de l'Institut d'Estudis Catalans, i que generalment cal considerar-la des d'una posició doble. No es vénen a explicar les coses sinó que es ve precisament a discutir el que aquí s'ha exposat, la forma com s'ha fet, la seva metodologia, els problemes que hi han hagut, les diverses opcions, etc. Sembla que s'ha demos-

trat perfectament el caire model d'aquesta sessió inaugural. El debat s'estableix sobre temes que ja han sortit a través d'aquesta presentació. Això ajuda també a donar un marc adequat a aquell tipus de crítiques o d'observacions a les que generalment s'exposa la gent que fa un treball. Sempre ens trobem, i em sembla que aquest estudi no hi escaparà, amb una avaluació crítica, especialment en el món dels coneixedors del tema comunitari. Aquest és el marc més adequat per a fonamentar i per a rebatre, si més no, les observacions i les crítiques que s'acostumen a fer quan un equip de treball s'exposa a presentar els resultats dels seus estudis.

També voldria dir que, arran d'aquest estudi, hi ha hagut una sèrie d'institucions que han fet cas a alguna de les recomanacions que s'hi fan. Una de les conclusions era que cal continuar treballant en el tema de l'anàlisi comunitària. Això va crear una inquietud a la pròpia entitat patrocinadora de l'estudi, és a dir, la pròpia Generalitat. En primer lloc, sobre com es podrien aprofitar els recursos escassos que havíem obtingut per aquests tipus de qüestions, i, en segon lloc, com es podia aconseguir una utilització el més àmplia possible de l'aprofitament d'aquests recursos i aprofundir en molts altres aspectes, que en la modèstia típica d'un estudi acadèmic es recomana la seva continuïtat, com els sectorials, o en algunes anàlisis en les quals la integració d'Espanya a les Comunitats Econòmiques Europees podia afectar l'economia catalana. En aquest sentit s'ha patrocinat a través de la Generalitat, i crec que és bo d'anunciar-ho, la constitució d'un Patronat Català Pro-Europa, el qual es format per la pròpia Generalitat, per tres caixes d'estalvi catalanes, per la Cambra de Barcelona i per l'IESE i ESADE, de moment. És un Patronat en principi obert a altres entitats de caire similar. El que s'intenta és buscar aquest aprofundiment que és una de les conclusions, de les recomanacions, que feia precisament el Llibre Blanc.

Hi ha hagut una sèrie de preguntes privilegiades, fetes per convidats de la fila «zero», que hem cregut oportú ordenar des del seu caire més genèric al més particular. Les exposaria en dos blocs per fer una contesta generalitzada.

El Dr. Joan Clavera planteja el tema de en quina mesura, en el tractament habitual de Catalunya com a regió europea, no es té en compte el tema de la comarcalització de Catalunya i com es pot trobar dins d'una política d'inserció europea una modelització industrial de caire territorial. En definitiva, com l'adhesió a les Comunitats pot portar a un nou equilibri territorial a Catalunya.

Josep Lluís Oller ens fa arribar tres temes molt relligats: en primer lloc, per què es fa l'adhesió, perquè és un tema d'unitat política o bé per a la realització de polítiques econòmiques específiques, és a dir què prima més si l'aspecte polític de l'adhesió de cara al nou règim democràtic, o bé arribar a un col·locar-se davant les polítiques econòmiques europees. La segona coincideix, a grans trets, amb un aspecte que també pregunta Francesc Santacana, que és el tema de la competitivitat de la nostra indústria, especialment tenint en compte els països que no són comunitaris però que tenen acords preferents. El tercer tema de matèria general és de quina manera es pot aconseguir un equilibri entre l'harmonització necessària que es troba a través de les directives comunitàries i, d'altra banda, portar polítiques econòmiques específiques, que se suposa que s'establiran a nivell de l'Estat espanyol.

Francesc Santacana presenta dos tipus de qüestions més aviat generals. Una fa referència a la indústria i la infraestructura de serveis; és a dir, el procés de modernització econòmic passa, evidentment, per la infraestructura de serveis a disposició dels agents econòmics a Catalunya i a qualsevol país comunitari —financers, comercials, tecnològics—, prestats per institucions públiques i privades, que en conjunt proporcionen unes competitivitats i unes productivitats. Si partim d'una valoració de menys com-

petitivitat a Catalunya que a les regions europees, com quedaria Catalunya dins l'àmbit de la Comunitat? La segona es refereix a una qüestió molt debatuda i important que és tot el tema de les barreres tecnològiques i com s'ha vist fomentat per polítiques proteccionistes.

Antoni Montserrat fa referència al tema de la inflació. L'impacte a curt termini de l'adhesió en l'anàlisi a nivell intern i quina inflació pot donar-se per transmissió des de la Comunitat.

Carles Camps

Responc a la pregunta del Dr. Clavera: Per les comarques agràries, pot ser molt bé que els efectes siguin desfavorables en esperonar la concentració territorial si ens atenim també a la infraestructura de transports existent. De totes maneres, la incidència de la política agrària comunitària sobre els nivells de renda pot jugar un paper compensatori. A nivell industrial, les comarques del litoral, la concentració barcelonina i la concentració al voltant de Tarragona pot ser que quedin més beneficiades que no pas terra endins. De totes maneres, al llarg del treball s'apunten alguns aspectes sobre l'accés a determinats ajuts per part d'algunes comarques, com per exemple en el cas de les conques, com la del Llobregat, en què la crisi del sector tèxtil se sent amb especial intensitat. Però, també, en alguns casos a través de la política regional, encara que aquí hom se sent molt més escèptic, atès que en definitiva la política regional específica comunitària es dirigirà a les regions que reben un ajut o altre a nivell de l'Estat espanyol; és a dir, tot dependrà de quins són els criteris a aplicar aquí per part de l'Administració central espanyola. Potser seria una possibilitat, que nosaltres apuntem, la participació de les comarques pirinenques catalanes dins un programa europeu per al Pirineu. Però els possibles efectes desequilibradors haurien d'ésser objecte d'una política territorial, si més no, d'efectes correctors.

Algunes de les preguntes d'en Josep Lluís Oller incideixen sobre temes que no hem estudiat especialment. Per exemple, en quin objectiu europeu creu més el govern espanyol: la consecució de la unitat política o l'avenç en l'orientació de les polítiques econòmiques específiques. Això no ens ho hem plantejat, car l'encàrrec venia cenyit a l'estudi dels efectes, per la qual cosa tan sols podríem donar la nostra opinió estrictament personal.

Després hi ha un parell de preguntes, una d'en Josep Lluís Oller i una altra d'en Francesc Santacana, sobre les qüestions de competitivitat de la nostra indústria. Jo diria, en primer lloc, que aquestes preguntes apunten directament als límits del treball, és a dir, la qüestió de la capacitat d'adaptació dels diferents sectors és important i va lligada, en definitiva, a la mesura dels nivells de competitivitat i a la influència en aquest nivell de la inversió, l'estructura de costos, el nivell tecnològic, etc. i, també de la infraestructura de serveis. No preteníem, atesos els recursos i el caracter genèric del treball, poder donar resposta plena als conceptes de capacitat de reacció dels sectors, perquè aquí és imprescindible que siguin els mateixos sectors els que facin les anàlisis corresponents a nivell sectorial. En un llibre de caire general, utilitzant estadístiques que havien de ser comunes a diversos sectors, i ateses les disponibilitats estadístiques existents, evidentment, hi havia una colla de variables imprescindibles que no es trobaven a l'abast i que, per tant, limitaven i limiten la capacitat de predicció sobre la capacitat de reacció dels agents. D'altra banda, en un mateix sector, diferents empreses poden reaccionar de manera molt diversa. S'hauria d'avançar en aquest tipus d'anàlisi sectorial.

Josep Piqué

També s'hauria de partir de la base que la Comunitat Econòmica Europea és una mena de monstre proteccionista, que pot afavorir, bastant, no tant la competitivitat com la protecció respecte a l'exterior.

La integració, en el seu cas, serà un estímul a la competitivitat de les empreses espanyoles que sobrevisquin respecte als països extracomunitaris. També suposarà un accés molt més ampli i important a les fonts de finançament i les tecnologies, i obrirà noves possibilitats que poden incrementar la productivitat de les empreses espanyoles respecte als països extracomunitaris.

Pel que fa referència a la pregunta sobre en quin grau la integració europea afecta la intervenció administrativa de les economies en els països membres, jo diria que s'està produint a la Comunitat Econòmica Europea un moviment per a la unitat d'acció i que els diferents països membres, malgrat l'harmonització de les polítiques, continuen tenint grans possibilitats de fer polítiques econòmiques pròpies i específiques, i en determinades circumstàncies, també poden adoptar posicions particulars en temes concrets. En la pregunta hi ha una preocupació de fins a quin punt la integració podrà disminuir la capacitat d'intervenció de caràcter administratiu que ha caracteritzat l'economia espanyola i que distorsiona tant la competitivitat del mercat. Les intervencions als països comunitaris són inferiors a aquestes accions administratives que d'alguna manera coarcten l'extensió i el funcionament del mercat de l'economia espanyola. La introducció de l'*acquis communautaire* en la política comercial dels nous Estats membres, la regulació dels mercats i, a part, l'ampliació, sí que suposarà un avenç cap a una major llibertat econòmica.

Fi de la transcripció. El col·loqui continuà amb diverses intervencions.